

Любченко К.О. (2018). З досвіду формування у нечуючих підлітків гуманістичних цінностей в позаурочній діяльності. К. Любченко. Освіта осіб з особливими потребами: виклики сьогодення : зб. матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції 21 червня 2018 року. - К.: “Наша друкарня”, 2018. - С. 96 -101.

УДК 376.01 -156

З ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ У НЕЧУЮЧИХ ПІДЛІТКІВ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ В ПОЗАУРОЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Любченко К. О.

Актуальність дослідження. Сучасні стратегії розвитку системи освіти України потребують запровадження оновлення підходів до організації національно-патріотичного виховання в спеціальних установах та в умовах і позаурочної діяльності. Тому завданню підвищення якості процесу формування у нечуючих підлітків гуманістичних цінностей і присвячена наша стаття. Розв’язання поставленого завдання істотно залежить від належної організації позаурочної діяльності.

Аналіз наукової літератури з проблеми. Ми ретельно проаналізували зміст поняття “позаурочна виховна діяльність” у працях І. Беха, О. Докукіної, Л. Канішевської, Ю. Завалевського, В. Киричок та ін., які доречно, вказуючи на її нерозривний зв’язок з навчально-виховним процесом, вважають, що включення вихованця в різні види позаурочної діяльності є вагомим чинником формування у підлітків гуманістичних цінностей [2,7]. З іншого боку, якісним чинником у формуванні і становленні нечуючої особистості є обов’язковим використанням УЖМ глухих в якості першої мови, що, безумовно, підвищує рівень компетенцій глухих учнів, зростання активності у спілкуванні між однолітками, зростанням власної індивідуальної форми буття, що відображено у працях С. Кульбіді [3-5].

Термін „позаурочна виховна діяльність” розглядається нами з позицій процесу освітньо-виховної діяльності, здійснюваної в позаурочний час і спрямованої на формування у нечуючих підлітків гуманістичних цінностей засобами УЖМ. Основа цього процесу використовує систему різноманітних

Любченко К.О. (2018). З досвіду формування у нечуючих підлітків гуманістичних цінностей в позаурочній діяльності. К. Любченко. Освіта осіб з особливими потребами: виклики сьогодення : зб. матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції 21 червня 2018 року. - К.: "Наша друкарня", 2018. - С. 96 -101.

форм, методів і засобів виховання, які реалізуються під організованим керівництвом педагогів (сурдопедагогів, перекладачів, вихователів) у тісній взаємодії з органами учнівського самоврядування, молодіжними організаціями та громадськими організаціями.

Варто додати, що формування гуманістичних цінностей розглядаємо у контексті нормативно-правового забезпечення національно-патріотичного виховання. Окреслимо основні документи сфери освітньої політики щодо вказаного напрямку роботи підростаючого покоління є такі: Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, схвалена Указом Президента України від 25 червня 2013 року № 344; Концепція національно-патріотичного виховання молоді, затверджена наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, МОН, МО України, Міністерства культури і туризму України від 27 жовтня 2009 року № 3754/981/538/49; Наказ МОН України від 07.09.2000 № 439 «Про затвердження Рекомендацій щодо порядку використання державної символіки в навчальних закладах України»; Програма патріотичного виховання учнівської та студентської молоді в навчальних закладах України, затверджена наказом МОН України, МО України, МВС України 21 жовтня 2013 року № 1453 /716 /997; положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джура»), затверджене наказом МОН, молоді та спорту України від 13 червня 2012 року № 687; положення про Всеукраїнську військово-спортивну гру «Патріот», затверджене наказом МОН України, МО, Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді від 5 квітня 2004 року № 274/112/10; методичні рекомендації МОН України від 25.07.2014 № 1/9-376 «Методичні рекомендації з питань організації виховної роботи у навчальних закладах у 2016/2017 навчальному році» [1, 2].

Запорукою ефективності нормативно-правового забезпечення у контексті формування гуманістичних цінностей є органічне окреслення принципів

Любченко К.О. (2018). З досвіду формування у нечуючих підлітків гуманістичних цінностей в позаурочній діяльності. К. Любченко. Освіта осіб з особливими потребами: виклики сьогодення : зб. матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції 21 червня 2018 року. - К.: "Наша друкарня", 2018. - С. 96 -101.

національно-патріотичного виховання в цілісну систему, яка забезпечує досягнення відповідних результатів:

1. Принцип добровільності, тобто нечуючі учні включаються в позаурочну роботу за власним бажанням і мають свободу вибору різноманітних форм позаурочної діяльності.

2. Принцип урахування і розвитку індивідуальних особливостей та інтересів нечуючих учнів передбачає врахування в контексті діяльності учнів їхнього власного досвіду, інтересів, бажань, нахилів, світогляду, емоційно-почуттєвої сфери та статусу особистості в колективі, що в комплексі дозволяє доповнити сприймання світу нечуючим підлітком у сферах, не репрезентованих навчальними предметами.

3. Принцип розвитку ініціативи та самодіяльності передбачає стимулювання й розвиток у нечуючих школярів самодіяльності та ініціативи в роботі. Саме в позаурочній діяльності вчитель має надати учням можливість самостійно використати власні знання і вміння, залучити робити їх те, що стосується підготовки та проведення позаурочного заходу, вміло й непомітно керуючи цим процесом.

4. Принцип варіативності забезпечує можливість вибору вчителем змісту, форми проведення, організації та етапності підготовки виховного заходу.

5. Принцип системності і послідовності забезпечує взаємозв'язок різноманітних форм, видів, методів організації позаурочної виховної діяльності з метою досягнення означеної мети.

Мета формування гуманістичних цінностей перегукується із завданнями соціалізації й індивідуалізації особистості, які на сьогодні полягають у тому, щоби розвивати в учня позитивні загальнолюдські якості, сприяти його успішній адаптації в суспільному житті.

Любченко К.О. (2018). З досвіду формування у нечуючих підлітків гуманістичних цінностей в позаурочній діяльності. К. Любченко. Освіта осіб з особливими потребами: виклики сьогодення : зб. матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції 21 червня 2018 року. - К.: "Наша друкарня", 2018. - С. 96 -101.

Отже, сучасний спеціальний заклад має виховувати соціально адаптовану та громадсько орієнтовану нечуючу особистість, яка після закінчення школи успішно знайде своє місце в житті. Для цього доцільно шкільне мікросередовище поєднати з реальною дійсністю, сполучивши урочну та позаурочну діяльність.

Специфічною особливістю формування у нечуючих підлітків гуманістичних цінностей є те, що його неможливо виокремити в якийсь спеціальний виховний процес. Формування гуманістичних цінностей відбувається впродовж усієї багатогранної діяльності нечуючих учнів у тих різноманітних стосунках жестомовними засобами, у які вони вступають у різних ситуаціях зі своїми ровесниками, з молодшими товаришами та дорослими [2-6]. Наголосимо, що формування гуманістичних цінностей є цілеспрямованим процесом, який передбачає певну систему змісту, форм, методів і прийомів педагогічних дій як в урочний, так і у позаурочний час. Тим самим створимо реальне єдине середовище національно-патріотичного виховання не лише нечуючих підлітків, а й усіх учасників освітнього процесу. Таке комплексне, системне бачення вирішення проблеми сприяє становлення громадянина-патріота України, готового брати на себе відповідальність, самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єдності української політичної нації та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві.

З 2008-2009 навчального років у навчальних закладах для осіб з порушеннями слуху реалізується Програма національного виховання учнівської молоді на 2008-2020 роки, розроблена рівненськими колегами, яка визначає пріоритети в системі національного виховання учнівської молоді через формування системи гуманістичних цінностей. [6]

Любченко К.О. (2018). З досвіду формування у нечуючих підлітків гуманістичних цінностей в позаурочній діяльності. К. Любченко. Освіта осіб з особливими потребами: виклики сьогодення : зб. матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції 21 червня 2018 року. - К.: "Наша друкарня", 2018. - С. 96 -101.

Звертаємо увагу на головні напрями позаурочної діяльності, в яких нечуючі підлітки експериментальних закладів беруть участь та основних якостей гуманістичних цінностей у структурі особистості:

- організація збирання та поширення інформації про героїчні вчинки українських військовослужбовців, бійців добровольчих батальйонів у ході російсько-української війни, волонтерів та інших громадян, які зробили значний внесок у зміцнення обороноздатності України;
- оновлення експозицій шкільних музеїв, заповідників та кімнат бойової слави свіжою інформацією про учасників АТО;
- шефство над родинами учасників АТО, які цього потребують, та ін.

Основні якості гуманістичних цінностей у структурі особистості: національна самосвідомість, налаштованість на осмислення моральних та культурних цінностей, історії, системи вчинків, які мотивуються любов'ю, вірою, волею, усвідомленням відповідальності, громадянської позиції, самоідентифікації та ін.

Реалізація цих глобальних напрямів потребує системної, послідовної роботи, яка передбачає забезпечення гармонійного співвідношення різних напрямів, засобів, методів виховання підлітків у процесі позаурочної діяльності.

Інноваційний педагогічний досвід ВЗ(З)Ш № 27 м. Києва для осіб з особливими потребами, Навчально-реабілітаційних центрів м. Тереховлі, м. Кривого Рогу свідчить, щоб наша учнівська молодь мала стійкі сформовані патріотичні цінності, демонструвати їх мають повсякденно і самі педагоги. Знаючи, що учень виховується прикладом тих, хто його оточує, важливо постійно демонструвати їх. Для цього необхідно, плануючи методичну діяльність із педагогами різних категорій, використовувати різноманітні активні та інтерактивні форми роботи, так як виховання патріотизму молоді не може бути реалізоване в одноманітних формах.

Любченко К.О. (2018). З досвіду формування у нечуючих підлітків гуманістичних цінностей в позаурочній діяльності. К. Любченко. Освіта осіб з особливими потребами: виклики сьогодення : зб. матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції 21 червня 2018 року. - К.: "Наша друкарня", 2018. - С. 96 -101.

Таким чином, формування гуманістичних цінностей у нечуючих підлітків в умовах позаурочної діяльності, як складової виховного процесу спеціального загальноосвітнього закладу ґрунтується на використанні нормативно-правової основи, відбувається в представлених заходах. Позаурочною діяльністю вважаються організовані, цілеспрямовані заняття з нечуючими учнями, які проводяться школою в позаурочний час, для розширення і поглиблення знань, умінь і навичок школярів, розвитку їхньої самостійності, індивідуальних здібностей, а також з метою задоволення їхніх інтересів та забезпечення активного і розумового дозвілля. Позаурочна робота орієнтована на створення умов для неформального спілкування нечуючих школярів має виражену виховну і моральну спрямованість. Позаурочна діяльність містить арсенал засобів, методів, прийомів, які забезпечують процес формування гуманістичних цінностей.

Література.

1. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Наказ МОН України від 16 червня 2015 року № 641.
2. Бех І. Д., Чорна К. І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. – К., 2014. – 29 с.
3. Вечірня спеціальна середня школа України для осіб з вадами слуху /становлення та розвиток/ : Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.03 / С. В. Кульбіда; Ін-т дефектології АПН України. - К., 1999. - 22 с. - укр. - рус. <http://irbis-nbu.gov.ua>.
4. Кульбіда С.В. Використання жестової мови в освітньому процесі нечуючих на засадах гуманістичної педагогіки. Світлана Кульбіда. Зб. наук. праць Кам'янець-Подільського НУ імені Івана Огієнка Вип. XXII в двох част., частина 2. Серія: соц.-педагогічна. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2013. - С. 159 – 169. <http://fkssp.at.ua>
5. Кульбіда С.В. Особистісно орієнтований підхід щодо використання жестової мови у змісті спец. освіти осіб з порушеннями слуху. Пед. і психологічна науки в Україні: Зб. наук. праць до 15-річчя АПН України у 5 томах / Т. 3- Психологія, вікова фізіологія та дефектологія. - Київ: Педагогічна думка, 2007.- С. 365 – 374.
6. Кульбіда С. В. Теоретико-методичні засади використання жестової мови у навчанні нечуючих : монографія / С. В. Кульбіда. - К. : Поліпром, 2010. - 503 с. - укр.
7. Ткаченко К.О., Кульбіда С.В. Організаційно-методичні умови діяльності кабінету УЖМ у загальноосвітніх спеціальних закладах для нечуючих учнів : Освіта осіб з

Любченко К.О. (2018). З досвіду формування у нечуючих підлітків гуманістичних цінностей в позаурочній діяльності. К. Любченко. Освіта осіб з особливими потребами: виклики сьогодення : зб. матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції 21 червня 2018 року. - К.: "Наша друкарня", 2018. - С. 96 -101.

особливими потребами : шляхи розбудови : зб. наук. праць : Вип. 4. Частина 4. – Кіровоград, Імекс-ЛТД, 2013. – 72 - 84. [file:///C:/Users/vzsh2/Downloads/ooop_2013_4\(1\)_12.pdf](file:///C:/Users/vzsh2/Downloads/ooop_2013_4(1)_12.pdf)